

2015

Riktlinjer för respektavstånd
mellan djurhållning och
bostäder

Plan- och byggnadsnämnden

Miljönämnden

Marks kommun

Innehållsförteckning

Inledning.....	2
Lantbruket i Mark.....	3
Hästnäringens betydelse	3
Omgivningspåverkan; lukt och allergi	3
Samhällsplanering	4
Rekommenderade respektavstånd	5
Anläggning med stor påverkan	5
Anläggning med medelstor påverkan	5
Anläggning med mindre påverkan	5
Förutsättningar att beakta	5
Definitioner	7
Tätbebyggt område, tätort.....	7
Sammanhållen bebyggelse.....	7
Tomt	7
Avstånd från det område där hästar normalt vistas	7
Gödselanläggning	7
Rasthage	7
Beteshage	7
Lantlig miljö	8
Respektavstånd	8
Skyddsvegetation	8

Inledning

Sveriges landsbygd har förändrats under senare decennier, från ett produktionslandskap för de areella näringarna till en blandbygd, varifrån nya grupper av människor pendlar till arbete på annan ort. Samtidigt ökar andelen boende som har djur för hobbyändamål.

Blandningen av bostäder och djurhållning kan skapa problem, genom upplevda störningar från djurhållningen, i form av allergier, lukt och flugor. Som stöd för kommunernas planering har Boverket tagit fram *Vägledning för planering för och invid djurhållning* (2011), vilken ersätter tidigare rekommendationer i *Bättre plats för arbete* (Boverket 1995). Vägledningen bygger på nya forskningsrön om bl.a. djurallergier och har legat till grund för de nu aktuella riktlinjerna för Marks kommun, vilka ersätter äldre riktlinjer som antogs 2006.

Lantbruket i Mark

Att förse Sveriges befolkning med livsmedel har under historiens gång varit jordbrukets viktigaste uppgift. Under senare års globalisering har denna uppgift i större utsträckning ersatts med andra uppgifter som att förse människor med en attraktiv livsmiljö, rekreation, turism, biobränslen och värna en biologisk mångfald. Detta bekräftas även av genomförd vardagslivskartläggning i kommunen som visar på landsbygdens rekreativa värde för boende och besökare.

I Marks kommun är relativt många sysselsatta inom jord- och skogsbruk (4 %) jämfört med Sverige i genomsnitt (2 % SCB). Storskaligt jordbruk bedrivs i Storåns, Surtans, Häggåns och Viskans dalgång. Det mer småskaliga jordbruket minskar succesivt och dessa gårdar övergår inte sällan till s.k. hästgårdar med djur som hobbyverksamhet. Av Marks areal på 101 320 ha, utgör 65 % skogsmark, 14 % åker och betesmark, 8 % vatten, 5 % bebyggelse och 8 % impediment.

Kinna och flera andra tätorter i kommunen är omgivna av jordsbruksmark, där områden på sikt kommer behöva tas i anspråk för bostäder och tätortsutveckling. I övriga delar av kommunen förväntas utbyggnaden ske i form av begränsad komplettering och förtätning av befintlig bebyggelse.

Hästnäringens betydelse

Hästsektorn i allmänhet är idag jordbrukets femte största inkomstkälla. Den är av stor betydelse för utvecklingen av landsbygden genom att den erbjuder möjlighet till inkomster, bl.a. i form av försäljning av foder och tjänster. Hästintresset utgör även en drivkraft för att flytta från tätorter till landsbygd och därmed bidra till att minska avfolkning och att hålla landskapet öppet som fortsatt betesmark.

Hästnäringen har ökat markant i Sverige under de senaste 30 åren. Ridning utgör en av de största folksporterna. I Marks har även antalet travhästar och travanläggningar ökat tack vare kommunens strategiska läge i förhållande till Åby travbana och kontinenten. Antalet hästar i Mark var 2014 ca 1200 stycken.

Omgivningspåverkan; lukt och allergi

Djurhållning kräver betesmarker, rasthagar, stallar, förvaringsutrymmen för foder och gödselanläggningar. Dessa kan påverka omgivningen genom buller i form av t.ex. fläktar och djurläten, landskapsbild och utsikt då ekonomibyggnaderna ofta är stora i skalan, lukt från både foder, djur och gödsel, samt faunan t.ex. flugor, och i vissa fall möss och fåglar. Dessa störningar går bara delvis att eliminera och är därför något som man måste räkna med i viss omfattning kring denna typ av verksamheter.

Människor uppfattar lukt på olika sätt, beroende på fysiska förutsättningar, vana och preferenser. I vetenskapliga studier har konstaterats att grisar och höns luktar sämre än kor, får och hästar. Det är framför allt gödsel och ventilation från stallar som kan orsaka obehag. Fastgödsel (gödselstack) luktar mindre än flytgödsel. Täckning av gödselbehållare ger mycket god reduktion av lukt, upp till 95 %. Lukt binds även i damm. Dammfilter eller biofilter i frånluften på ventilationsanläggningar kan därför minska lukten från djurstallar med 70 %.

Allergi är idag en folksjukdom som drabbar ungefär tre miljoner svenskar. Av allergikerna beräknas ca 10 % vara potentiellt överkänsliga mot katt respektive 5 % för häst, men alla lider inte av symptom. Pälsdjursallergi är vanligare i Norrland än i södra Sverige trots att hästförekomsten är större i söder. Vidare är pojkar oftare allergiska mot häst trots att det är främst flickor som rider och sysslar med hästar. Studier visar även att barn som växer upp på lantgård, särskilt med djurhållning, hyser mindre risk att utveckla astma och allergi. Allergikutveckling mot häst kräver en kraftig och långvarig exponering. Enligt Västra Götalandsregionens Miljömedicinska Centrum kan man inte bli överkänslig enbart genom att vistas i närheten av ett häststall.

Miljömedicinska enheterna i Uppsala och Stockholm betonar att spridningen av hästallergener i huvudsak sker med människor. Spridning i utomhusluft är begränsad. Den minskar drastiskt med avståndet från stallet. Redan 50 m från stallet, över öppen terräng, är halterna mycket låga. Man har även visat att hästallergenets spridning sker nära marknivån och är beroende av vindriktning, avskärmande vegetation och byggnader mm.

Samhällsplanering

Vid nybyggnad av bostäder, skolor eller i vissa fall djurstallar, prövas detta mot plan- och bygglagen. Vid tillståndsgivning för större djurhållningsenheter tillämpas miljöbalken. Vid konstaterade problem och klagomål tillämpas också miljöbalken. Plan- och bygglagen och miljöbalken kompletterar varandra genom att plan- och bygglagen ger möjlighet till exploatering, medan miljöbalken reglerar hur verksamheten får bedrivas.

Enligt miljöbalkens försiktighetsprincip skall skyddsåtgärder och begränsningar ställas på en verksamhet som kan medföra olägenhet för människors hälsa. För att inte få för stora begränsningar skall detta alltid ske med en rimlighetsbedömning utifrån övriga allmänna intressen och definitionen av olägenhet för människors hälsa. (2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken) Den rättspraxis som utvecklats då ärenden om djurhållning överklagats till högre instanser, pekar på att miljööverdomstolen medger relativt korta avstånd, ofta under 50 meter och ned mot 20 meter.

Rekommenderade respektavstånd

Utifrån den forskning som finns om spridningen av obehagsskapande komponenter som allergener, lukt, flugor och buller har nedanstående respektavstånd bedömts som relevanta i den för Mark typiska terrängen som är relativt småbruten, kuperad och till stora delar skogklädd med undantag för de mer sammanhängande öppna åkerarealer i dalgångarna.

Skyddsavstånden avser etableringar i tätorter, inom detaljplanelagda områden och s.k. sammanhållen bebyggelse följande principer angående respektavstånd tillämpas. Avsteg medges för etableringar på jordbruksbygd mer än 200 meter utanför dessa områden, där lantbrukets djur och hästar anses vara en naturlig del av omgivningen.

Anläggning med stor påverkan

Antal djur: fler än 10 djurenheter med gris, höns eller mink

Avstånd: 300 meter från bostäder, skolor o.d. till stall och gödselanläggning

Antal djur: fler än 50 enheter av övriga djur

Avstånd: 200 meter från bostäder, skolor o.d. till stall och gödselanläggning respektive 100 meter till rasthagar där djur varaktigt vistas.

Anläggning med medelstor påverkan

Antal djur: 10-50 djurenheter (undantag gris, höns eller mink) samt tillstånds- eller anmälningspliktig kennel eller biodling.

Avstånd: 75 – 200 meter från bostäder, skolor o.d. till stall och gödselanläggning respektive 50 – 100 meter till rasthagar där djur varaktigt vistas.

Anläggning med mindre påverkan

Antal djur: 1-9 djurenheter

Avstånd: 50 meter från bostäder, skolor o.d. till stall och gödselanläggning respektive 25 meter till rasthagar där djur varaktigt vistas. Däremot inga krav på avstånd till beteshagar.

Förutsättningar att beakta

Vid bedömningen i de enskilda fallen måste hänsyn tas till lokala förhållanden. I samband med planering för djurhållning alternativt utbyggnad av bostäder i anslutning till djurhållning är följande punkter exempel på frågor som bör utgöra underlag för kommunens bedömning av relevant respektavstånd:

- Karaktär på området, t.ex. lantlig miljö/villabebyggelse
- Topografi samt eventuell avskärmande vegetation eller bebyggelse
- Förhärskande vindriktning
- Djurslag: hästar och katter har förhållandevis starka allergener. Grisar, höns och minkar har i vetenskapliga studier befunnits lukta sämre än andra djurslag. Åsnor och hundar kan innebära ljudstörningar. Nötkreatur och får utmärker sig inte med störande egenskaper.

- Antal djur, lokalisering av stall, bete, rasthagar/paddockar och planerade ridstigar
- Hagar, dess lokalisering och storlek samt antal djur och hur frekvent hagen används
- Gödselhanteringens placering och utförande
- Förekomst och grad av näringsverksamhet
- Redovisning av närboendes uppfattning eller befintliga upplevelser av olägenhet.

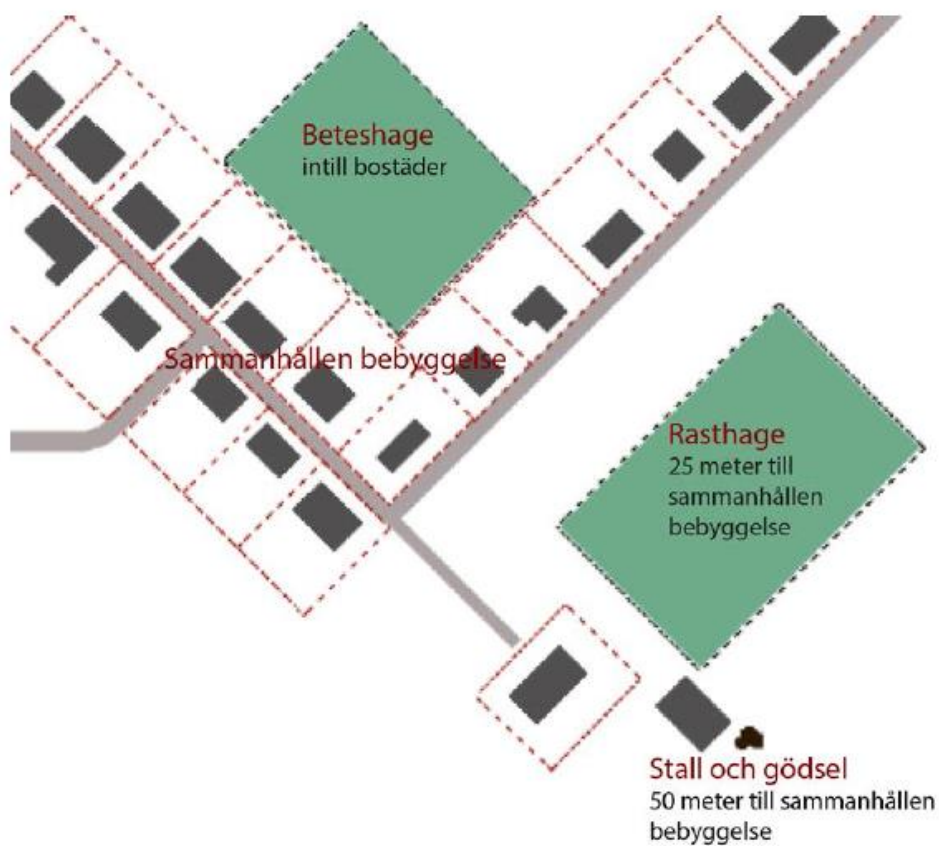

Illustration: Lämpliga respektavstånd för mindre anläggningar (1-9 djurenheter) inom sammanhållen bebyggelse och detaljplanerat område.

Definitioner

Tätbebyggt område, tätort

Ett område med minst 200 invånare, där avståndet mellan bostadshusen är mindre än 200 meter. Tätortsindelningen i Sverige ses över vart femte år.

Sammanhållen bebyggelse

Med sammanhållen bebyggelse avses här 20 hus på tomter som gränsar till varandra eller åtskiljs endast av väg, parkmark och dylikt. Kommunen kan upplysa om en fastighet ingår i sammanhållen bebyggelse.

Tomt

I dessa riktlinjer syftar tomt på en normaltstor trädgårdstomt om ca 1500 m², även då den faktiska fastigheten är betydligt större, som ofta är fallet på landsbygden. Undantag kan finnas för verksamheter som kräver större friyta innanför fastighetsgränsen, som förskolor.

Avstånd från det område där hästar normalt vistas

Det kortaste avståndet i meter mellan den tomtgräns ärendet berör och t.ex. stall, gödselanläggning, rasthage eller ridbana.

Gödselanläggning

I anslutning till stall krävs en gödselplatta eller liknande. Plattan ska vara utformad så att läckage av växtnäringsämnen inte sker till omgivningen. Hästgödsel har ofta en annorlunda karaktär än gödsel från andra djurslag genom större andel strömedel. Trots det är det oundvikligt att gödseln orsakar en ökad mängdflugor och viss lukt sommartid. Placeringen ska alltid ske så att störningen för omgivningen minimeras.

Djurenhet

Begrepp som används i lagtext som baseras på mängden kväve och fosfor som djurets gödsel innehåller.

En djurenhet motsvarar antingen:

1 mjölkko, eller

1 häst, eller

3 avelssuggor

10 slaktsvin eller får eller minkhonor

100 värphöns, eller

200 kycklingar

Rasthage

Rasthage är den hage som är belägen helt nära stall. Hästar vistas där så gott som dagligen. Hagen kan vara av varierande storlek med eller utan gräs.

Beteshage

Gräsbevuxen relativt stor hage som nyttjas huvudsakligen under sommarhalvåret och har större areal än en rasthage för att djuren ska kunna

uppehålla sig i olika delar av hagen. De bedöms inte ha någon stor inverkan på bedömningen av aktuellt skyddsavstånd.

Lantlig miljö

En lantlig miljö är ett skogs- eller jordbruksområde där åkerbruk och/eller hållning av jordbruksdjur som t.ex. kor, får, getter, grisar och hästar förekommer och traditionellt har förekommit.

Respektavstånd

Avståndet avser avstånd till tomtgräns. Måttangivelsen anges ibland ett minsta och ett längsta avstånd. Det kortast angivna avståndet är det som bedöms som minimiavstånd och vid ett lågt antal djur/djurenheter. Det längre avståndet används vid ett stort antal djur/djurenheter och ger en större marginal för att skydda människors hälsa utifrån givna förutsättningar.

Skyddsvegetation

Minst 4 meter hög, flerskiktad vegetation bestående av flera rader träd, halvträd och buskar.